

SELKÄYDINVAMMAISET AKSON RY
RYGGMÄRGSSKADADES FÖRENING AKSON RF
THE FINNISH ASSOCIATION OF SPINAL CORD INJURED AKSON

LAUSUNTO

8.4.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi
hang.pham@stm.fi

Luonnos Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet versio 1.0 – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille (hankenumero: STM010:00/2015)

Selkäydinvammaiset Akson ry on selkäydinvammaisten henkilöiden valtakunnallinen potilasjärjestö. Järjestö edustaa noin 810 suomalaista selkäydinvammaista, jotka kaikki ovat eri tavoin liikkumis- ja/tai toimimisesteisiä. Selkäydinvammaisia on arvioitu Suomessa olevan noin 5000-10000 ja vuosittain noin 300 henkilöä saa selkäydinvamman tapaturmasta tai sairaudesta johtuen. Suurin osa selkäydinvammaisista tarvitsee apuvälineitä suoriutuakseen jokapäiväisestä elämästä. Järjestö kehittää ja tukee selkäydinvammaisten henkilöiden hoito- ja kuntoutusmenetelmiä sekä edistää monin eri tavoin selkäydinvammaisten elämänlaatua.

Yleistä

Selkäydinvammaiset Akson ry pitää luonnosta pääasiallisesti hyvänä kehityksenä apuvälineiden yhdenvertaisen saatavuuden kannalta.

Luonnoksen johdanto-osassa käydään hyvin läpi apuvälineiden luovutukseen liittyvää prosessia ja siihen vaikuttavia vastuita ja velvollisuuksia. Yleisosassa tulisi kuitenkin korostaa apuvälineen yksilöllisyyttä ja yksilöllistä harkintaa tarkemmin.

Esipuheessa kirjattu ”*Tarpeen mukaan jokainen maakunta tarkentaa omien toimintakäytäntöidensä osalta asiakirjaa siltä osin, miten sosiaali- ja terveystalvet alueella on järjestetty ja apuvälinepalvelut organisoitu.*” mahdollistaa edelleen vanhojen ohjeistuksien käyttämisen kunnissa. Tämä lauseke kumoaa asiakirjan tarkoituksen yhdenvertaisista luovutusperusteista valtakunnallisesti sekä lisää jatkossakin eriarvoisuutta apuvälineiden luovutusten ja käyttäjien kesken.

Lähtökohtana luovutuksen perusteille tulisi käyttää STM asetusta 1363/2011 lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta. Tämä asetusta on uudempi sekä hierarkkisesti korkeammalla tasolla, kuin johdanto-osassa kirjattu STM kii-reettömän hoidon perusteet vuodelta 2010. Apuväline tulee aina arvioida käyttäjä-lähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti sekä lisäksi huomioida toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristö. Asiakasta tulee aina kuulla ja hänen mielipiteensä tulee ottaa huomioon apuvälineen valitessa. Usein asiakkaalla on vahva käyttö-/käyttäjäkokemus välineestä, jota ammattilaisella ei ole. Tämä asiakirja on opas, mutta sen sisältämää tekstiä tullaan käytännössä lukemaan sääntönä. Tämän johdosta yksilöllisen harkinnan tärkeys sekä kirjausten merkitys apuvälineen luovuttamisessa tai luovuttamatta jättämisessä korostuvat merkittävästi.

Johdanto-osassa on kuvattu hyvin apuvälinealan asiantuntija ja sen tehtävän vaatimukset. Selkäydinvammaiset Akson ry on kuitenkin huolissaan ammattilaisten ammatillisesta pätevydestä esimerkiksi pyörätuolin hankintaa suunniteltaessa. Pyörätuoli (manuaalinen tai sähkökäyttöinen) on selkäydinvammaisten pääasiallis-in ja tärkein liikkumisen apuväline. Väärin mitoitettu ja väärin perustein valitulla pyörätuolilla selkäydinvammaisen henkilö muuttuu liikuntarajoitteisesta liikuntaky-vyttömäksi. Järjestön tietoon on tullut viime vuosina useita tapauksia, jossa asia-kasta ei ole kuultu ja asiakkaan näkemystä omasta toimintakyvystä ei olla huomi-

oitu liikkumisen apuvälinettä valitessa, vaan on valittu väline kunnan sopimustoi-
mittajalta ja perusteluina käytetty ”*meillä tehdään näin, meillä on aina käytetty tätä,
tämä on hyvä sinulle, ei naapurikunnassakaan saa*”. Väärä apuväline on aiheutta-
nut asiakkaalle monia terveydellisiä ongelmia sekä heikentänyt sosiaalista elä-
mää. Väärin valittu apuväline tulee yhteiskunnalle kalliimmaksi, vaikka se hankin-
tahetkellä olisi halvempi ns. sopimusväline. Väärä apuväline voi aiheuttaa paine-
haavoja, asentovirheitä ja kiputiloja, joiden korjaaminen ja hoitaminen terveyden-
huollossa on kallista.

Apuvälineen käytön ohjaus ja ohjauksen vastuu on kirjattu hyvin. Todellisuudessa
opastus ei toimi esimerkiksi pyörätuolin käytön opetus. Vastuu opetuksesta/ käy-
tön opettelusta siirtyy täysin asiakkaalle. Apuvälineyksikössä tulisi varata riittävästi
resursseja opetuksen järjestämiseen. Pyörätuolin käyttöä ei opi tunnissa tai paris-
sa. Se vaatii intensiivisempää opetusta. Kun asiakas osaa käyttää apuvälinettä oi-
kein ja tehokkaasti, vaikuttaa se positiivisesti asiakkaan elämään, sosiaalisiin suh-
teisiin, mielialaan sekä motivaatioon käyttää apuvälinettä.

Apuvälinekohtaisia perusteluja

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille

Turvotus ei liity pelkästään verenkiertohäiriöihin vaan voi mm. johtua lihastoimin-
nan puutteesta.

Kohdassa oleva Taulukko 2 Oireisuuteen perustuva luokitus on muutettava tai
poistettava, koska luokitus ei perustu toimintakykyyn vaan työkykyyn.

04 08 Painevaatteet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamiseen

Apuväline tulisi luovuttaa myös aikuisille toimintakyvyn tukemiseksi arjessa esim.
EDS-potilaat joilla ilmenee niveliin yliliikkuvuutta ja niiden johdosta kipua.

04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut

Riskiarvioinnissa viitataan hoitohenkilöstön tekemään arvioon. Hoitohenkilöstö viit-
taa asiakkaan olevan sairaala- tai laitoshoidossa.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Kun asiakkaan arvioidaan hyötyvän laiteharjoittelusta, tulisi kuntopyörä myöntää
lääkinnällisenä apuvälineenä. Kaikilla asiakkailla ei ole saatavilla fysioterapiaa tai
mahdollisuutta siirtyä luovutusperusteissa viitattuihin paikkoihin toteuttamaan
omatoimista harjoittelua. Esimerkkinä kävelevät selkäydinvammaiset, jotka voisi-
vat hyötyä kuntopyörästä, mutta heille ei ole myönnetty fysioterapiaa eikä kulje-
tuspalvelua, jolla voisivat siirtyä harjoituspaikalle. Kävelevien selkäydinvammais-
ten vamma ei välttämättä näy ulospäin, mutta aiheuttaa merkittäviä toiminnan ra-
joitteita (kiputilat, kävelymatkan pituus) esim. matkustaminen taksilla tai julkisilla
liikennevälineillä.

04 48 08 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen

Perusteissa kirjattu fysioterapian yhteydessä käytettävä seisomisteline tulisi pois-
taa. Kaikilla asiakkailla ei ole myönnetty fysioterapiaa tai fysioterapiassa ei ole ky-
seistä laitetta käytössä. Lisäksi fysioterapia toteutuu harvoin ja seisomatelineestä
saatava vaste vaatii tiheämmän käytön. Seisomateline on erittäin hyvä selkäydin-
vammaisille henkilöille mm. osteoporoosin ehkäisyyn, spastisuuden lieventämi-
seen, verenkierron lisäämiseen ja suolen toiminnan parantamiseen. Lisäksi sei-
somatelineellä on myös henkiseen hyvinvointiin positiivisesti vaikuttava vaikutus
vammutumisen jälkeen.

06 03 09 Rintarangan, lannerangan ja ristiselän ortoosit

Perusteluissa on kirjattu sovellutus-teksti. Teksti tulisi poistaa, koska muuallakaan
asiakirjassa ei ole sovellutuksia. Teksti tulisi poistaa mahdollisten tulkintavirheiden
vuoksi.

06 03 12 Kaularankaortoosit

Luovutusperusteisiin tulisi kirjata kaksoiskappaleen luovuttaminen, jos käyttö on ympärivuorokautista. Kaksoiskappale mahdollistaa apuvälineen puhdistamisen ja apuvälineen käyttöään pidentymisen. Kaksoiskappaleen luovutus on jo pelkästään hygieniasyillä perusteltu. Lisäksi perusteluissa on kirjattu sovellutus-teksti. Teksti tulisi poistaa mahdollisten tulkintavirheiden vuoksi (kts. apuväline 06 03 09).

06 12 13 Jalkateräortoosit

Perusteluissa on kirjattu teksti ”*Harrastusjalkineisiin jalkateräortoosit asiakas hankkii itse tai hän voi hakea kustannusten korvaamista kunnan sosiaalitoimesta Vammaispalvelulain mukaisena harrastusvälineenä, jolloin niiden kustannuksista voi kunta korvata puolet. Työjalkineisiin tarvittavien jalkateräortoosien hankkimisesta voi asiakas neuvotella työnantajan kanssa.*” tulisi korvata tekstillä ”*Harrastusjalkineisiin asiakas voi hakea korvausta Vammaispalveluista tai työkäyttöön tulevien korvauksista kääntyä työnantajan puoleen*”. Perustelun teksti lupaa asiakkaalle vammaispalveluiden korvaavan puolet, vaikka tosiasiallisesti korvaus perustuu määrärahasidonnaiseen tukimuotoon ja sitä on harvoin saatavilla.

06 24 41 Tehdasvalmisteiset tuppiosat

Perusteluissa viitattu tynkäsukkien luovutukseen alueellisen työnjaon mukaan. Perusteluissa tulisi selventää mitä työnjaolla tarkoitetaan ja mahdollistaako mainittu työnjako eriarvoiset luovutusperusteet kunnissa.

06 30 03 Peruukit

Perusteluissa viitattu alueellisesti sovittuihin sopimuksiin/käytäntöihin – tai kilpailutukseen. Viittaus tulisi poistaa, koska se kumoaa tämän asiakirjan tavoitteet valtakunnallisista luovutusperusteista ja mahdollistaa kuntien omat käytännöt.

06 33 Ortopediset jalkineet

Perusteluissa on kirjattu teksti ”*Harrastuksiin asiakas hankkii ortopediset jalkineet itse tai kustannusten korvaamista hän voi hakea kunnan sosiaalitoimesta Vammaispalvelulain mukaisena harrastusvälineenä, jolloin niiden kustannuksista voi kunta korvata puolet. Ortopedisten työjalkineiden hankkimisesta voi asiakas neuvotella työnantajan kanssa.*” tulisi korvata tekstillä ”*Harrastusjalkineisiin asiakas voi hakea korvausta Vammaispalveluista tai työkäyttöön tulevien korvauksista kääntyä työnantajan puoleen*”. Perustelun teksti lupaa asiakkaalle vammaispalveluiden korvaavan puolet, vaikka tosiasiallisesti korvaus perustuu määrärahasidonnaiseen tukimuotoon ja sitä on harvoin saatavilla.

09 12 33 Alusastiat

Alusastia tulisi luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä terveydenhuollon apuvälineasiantuntijan arvioinnin perusteella liikuntarajoitteiselle asiakkaalle silloin, kun se on välttämätön kotona asumisen mahdollistamiseksi. Se tulisi voida antaa myös määräaikaiseen käyttöön esim. toimenpiteen tai trauman jälkeen, kun istuminen WC-toimintojen aikana ei ole mahdollista.

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Seksuaalitoiminnot ovat tärkeä osa ihmisen terveyttä. Selkäydinvamma aiheuttaa häiriöitä sukupuolielinten toimintoihin ja niistä kärsivät erityisesti selkäydinvammaiset miehet. Muutoksia ovat mm. sukupuolielinten toiminta- ja tuntohäiriöt sekä erektio- ja siemensyöksyhäiriöt. Vammautumisen jälkeen siittiöiden tuotannossa ilmenee muutoksia ja tämä vaikuttaa selkäydinvammaisen miehen kykyyn saada lapsia. Selkäydinvammaisten miesten kohdalla toimivaksi apuvälineeksi on todettu vibraattori, joka mahdollistaa lähes normaalin sukupuolielämän sekä lisää perheen perustamisen toteutumista sitä suunnittelevilla.

Selkäydinvammaiset Akson ry vaatii sukupuolielämän apuvälineiden luovutusta lääkinnällisenä kuntoutuksen apuvälineenä ja erityisesti vibraattoria, joka mahdollistaa selkäydinvammaisten miesten sukupuolielämän toteutumisen. Kirjauksena ”*Vibraattori voidaan hankkia yksilöllisen harkinnan perusteella erikoislääkärin suosituksella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esim. selkäydinvammaiselle asiakkaalle, kun tavoitteena on lapsen hankinta/ perheen lisäys.*” Lisäksi huomiona, että vibraattoria käytetään miehillä lapsettomuuden hoitoon (tarkemmin määriteltynä *anejakulaation hoito*) sekä auttamaan siemensyöksyn saamisessa,

joka ei tavallisin keinoin onnistu. Tällöin kyseisen apuvälineen tulisi kuulua luokkaan *04 Apuvälineet henkilökohtaiseen lääketieteelliseen hoitoon* ja täten tulisi luovuttaa lääketieteellisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen harkinnan perusteella. Vibraattori edistää selkäydinvammaisen miehen toimintakykyä, sopeutumaan vamman aiheuttamaan sukupuolielämän toimintakyvyn alenemiseen ja samalla ehkäisee edellä mainitun alenemisen aiheuttamaa henkisen hyvinvoinnin stressitilaa ja mahdollista masennusta.

Lisäksi perusteluissa oleva kirjaus vakuutusyhtiöiden asiakkaan mahdollisuudesta saada apuväline korvattavaksi, on syrjivä ja asiakkaita eriarvostava lauseke, eikä täten noudata asiakirjan tavoitetta valtakunnallisten luovutusperusteiden toteutumisesta. Lauseke ohjaa ammattilaisia huomioimaan ja kohtelemaan vakuutusyhtiöiden asiakkaita eri tavalla. Tämä kirjaus ei ole YK:n vammaissopimuksen mukainen.

12 12 Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset

Koko kappaleen perustelut voidaan tiivistää ja korvata tekstillä ”*Autoon kuuluvat muutostyöt ja välineet kuuluvat vammaispalvelulain korvauksen piiriin.*” Samaa kirjausta voitaisiin käyttää kaikissa kohdissa, joissa viitataan vammaispalvelulain korvauksen piirissä oleviin apuvälineisiin. Lisäperusteluita apuvälineen luovutusperusteista ei täten tarvita.

12 16 Mopedit ja moottoripyörät

Koko kappaleen perustelut voidaan tiivistää ja korvata tekstillä ”*Mopedit ja moottoripyörät kuuluvat vammaispalvelulain korvauksen piiriin*” Samaa kirjausta voitaisiin käyttää kaikissa kohdissa, joissa viitataan vammaispalvelulain korvauksen piirissä oleviin apuvälineisiin. Lisäperusteluita apuvälineen luovutusperusteista ei täten tarvita.

12 18 Polkupyörät

Perusteluissa ensimmäisessä kappaleessa määritelty *tavanomainen kolmipyörä* kirjaus tulisi poistaa, koska kappaleen ensimmäinen lause määrittelee yksilölliset tarpeet.

12 18 03 Polkupyörät

Perusteluissa ensimmäisessä kappaleessa määritelty *tavanomainen kolmipyörä* kirjaus tulisi poistaa, koska kappaleen kaksi ensimmäistä lausetta määrittelevät yksilölliset tarpeet. Perustelussa muut kappaleet ovat turhia ja voidaan poistaa.

12 18 09 Kolmipyörät, käsin poljettavat

Apuväline tulisi voida luovuttaa yksilölliseen arvioon perustuen.

12 22 Käsi käyttöiset pyörätuolit

Perusteluihin tulisi lisätä teksti ”*asiakkaan mielipide tulee kuulla ja tulee huomioida pyörätuolia valittaessa*”.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Perusteluissa kirjattu *niissä tulee olla kaatumisesteet* tulisi poistaa. Kaatumisesteet voivat rajoittaa pyörätuolin käyttöä. Kaatumisesteet tulee valita yksilöllisen harkinnan perusteella.

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Perusteluissa neljännessä kappaleessa kirjattu peruste *edellytetään ajokortin saantia vastaavaa näkökykyä* tulisi poistaa. Sähköpyörätuolin ja –mopon käyttäjä rinnastetaan jalankulkijaan ja käyttää apuvälinettä kävelytiellä. Täten peruste näkökyvystä on perusteeton.

Perusteissa kahdeksannessa kappaleessa kirjattu peruste *Asiakkaan on hyvä vakuuttaa sähköpyörätuoli / -mopo varkauden tai ilkeiden varalta* tulisi poistaa. Toiselle osapuolelle kuuluvan omaisuuden vakuuttaminen ei liene laillista.

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Perusteluiden toisessa kappaleessa kirjattu *Mikäli asiakas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa* tulisi poistaa. On kustannustehokkaampaa luovuttaa asiakkaalle lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä karkeakuvioisemmat renkaat vanteineen, jolloin asiakas voi käyttää ja vaihtaa renkaita tehokkaammin tarpeiden mukaan. Ns. talvirenkaat ovat erittäin hyödylliset apuvälineet myös kesällä haastavissa maastoissa liikuttaessa ja vähentävät esimerkiksi avustajan kuormaa merkittävästi sitä tarvittaessa. Pitää myös huomioida, että ns. talvirenkaat ovat huomattavasti painavimmat kuin ns. normaallit renkaat, joten asiakkaan toimintakyky saattaa heikentyä, mikäli asiakkaalla ei ole muuta mahdollisuutta kuin käyttää ns. talvirenkaita koko talvikauden ajan.

12 39 01 Opaskoirat

Perusteluissa kirjattu *Avustajakoira ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä* tulisi muuttaa. Avustajakoira tulisi luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Avustajakoira sopii lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi fyysisesti vammaiselle henkilölle liikkumisen tukena avustajan käyttäjän tarpeen mukaan itsenäisessä seisomisessa, kävelyssä, nousemisessa tai manuaalipyörätuolin liikuttamisessa (mm. auttaa pukemisessa/tuo esineitä/avaa ovia/liikkumisen tukena esim. voi nojata).

Oikeusperusta: STM:n apuvälineasetuksen muistiossa avustajakoira rinnastetaan opaskoiriin ja mainitaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. YK:n vammaissopimus (HE 284/2014) 20 art. Henkilökohtainen liikkuminen: ”Apuna ja tukena pidetään niin ihmisten, eläinten kuin apuvälineteknologian ja apuvälineiden tuomaa apua ja tukea.”

Yhdenvertaisuuslaki (2015): apuvälineiden käyttäjien yhdenvertaisuus mm. opaskoirakäyttäjiltä ei perittäisi koiran käyttöön liittyviä kuluja, koska apuväline ja sen huolto/korjaus maksuttomia, mutta avustajakoirankäyttäjiltä perittäisiin.

Kelan vammaisetuudet eivät tosiasiaassa kata esim. eläinlääkärikuluja (16 v. vammaistuki: perus 92 e, korotettu 216 e, ylin 420 e) ja kriteerit muuttuneet esim. perusvammaistukea ei saa enää pelkillä kustannuksilla vaan edellytetään toisen henkilön apua, (jota koira ei pysty kompensoimaan). Korotetussa ja ylimmässä vammaistuessa tarvitaan toisen henkilön antaman runsaan avun lisäksi valvontaan ja ohjausta, jolloin näiden tukien vaikeasti vammaiset saajat eivät välttämättä ole kykeneviä huolehtimaan esim. koiran hyvinvoinnista. Tiivistetysti Kelan laissa säädetyt muuttuneet kriteerit eivät sovellu avustajakoiran kulujen kattamiseen esitetyllä tavalla.

Vammaispalvelulakia valmisteleva työryhmä ei ole käytännössä kirjannut tai valmistellut ehdotuksen mukaisesti avustajakoira vammaispalvelulain mukaiseksi välineeksi. Joka tapauksessa sen käytöstä aiheutuisi kuluja tai siihen tulisi asiakkaalle liian suuri omavastuu.

18 12 15 Vuodevaatteet

Perusteluissa on perusteltu kohdan vuodevaatteiden lisäävän asiakkaan toimintakykyä, mutta kuitenkin kohdan tarkoittamia vuodevaatteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Perustelut ovat ristiriidassa luovutukseen nähden. Kohdassa tarkoitettuja vuodevaatteita tulisi luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin perustein. Esimerkkinä liukulakana mahdollistaa vammaisen henkilön itsenäisen siirtymisen ja saattaa vähentää näin avustajan tarvetta tai helpottaa avustajan työergonomiaa.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Perusteluissa kirjattu *niissä tulee olla kaatumisesteet* tulisi poistaa. Kaatumisesteet voivat rajoittaa pyörätuolin käyttöä. Kaatumisesteet tulee valita yksilöllisen harkinnan perusteella.

Lopuksi

Luonnoksessa on tehty hyviä tarkennuksia luovutusperusteisiin sekä avattu selkeästi apuvälineiden luovutusprosessia. Huolestuttavana kuitenkin pidetään ristiriitaisia kirjauksia sekä perusteiden perustana käytettyä vanhentunutta asetusta kii-reettömän hoidon perusteista. Asiakirjaa toteuttaessa tulisi yksilöllistä päätöstä sekä yksilöllistä harkintaa korostaa, koska usein oikeanlainen ja oikea aikainen apuväline tulee yhteiskunnalle halvemmaksi, kuin hankintahetkellä hieman halvempi ns. massaväline. Ketään apuvälineen käyttäjä ei ole valinnut käyttävänsä apuvälinettä, vaan joutuvat käyttämään sitä vammansa, sairautensa tai toimintarajoitteensa vuoksi. Apuvälineen tarkoitus on auttaa ja mahdollistaa toimimista eikä rajoittaa sitä.

Asiakirjaa tehtäessä tulisi pitää mielessä myös YK vammaissopimus, yhdenvertaisuus ja valinnanvapaus. Väärin perustein luovutettu apuväline ei edesauta yhdenvertaisuutta, valinnanvapautta tai asiakkaan osallisuutta yhteiskuntaa. Koska opas tosiasiallisesti vaikuttaa vammaisen, sairaan sekä toimintarajoitteisen henkilön apuvälineen saatavuuteen siinä mainittujen kirjausten kautta, niin Selkäydinvammaiset Akson ry:n ja muiden vammaisjärjestöjen näkemykset on otettava huomioon jo YK:n vammaissopimuksen perusteella.

Helsingissä 8.4.2017

Janne Koskinen
Puheenjohtaja

Anni Täckman
Järjestöpäällikkö

Lisätietoja:

Anni Täckman, järjestöpäällikkö p. 050 329 7899, anni.tackman@aksonry.fi
Selkäydinvammaiset Akson ry, Nordenskiöldinkatu 18 B, 00250 Helsinki